

dr hab. Maciej Drzonek, prof. USz
Instytut Nauk o Polityce i Bezpieczeństwie
Uniwersytet Szczeciński

Recenzja

osiągnięcia naukowego - monografii pt. *Przywództwo lokalne kobiet w Polsce. Studium gmin wiejskich*, Wydawnictwo UMCS, Lublin 2023
oraz pozostałego dorobku naukowego, aktywności dydaktycznej i organizacyjnej
w postępowaniu habilitacyjnym Pani Doktor Justyna Wasil

1. Habilitantka, Pani Doktor Justyna Wasil

Niniejsza recenzja zostaje przygotowana w związku z postępowaniem habilitacyjnym Pani Doktor Justyny Wasil, które wszczęto 31 VIII 2023 r. i jest realizowane na podstawie Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018.1668 z późn. zm.). Wedle posiadanej wiedzy, Pani Doktor nie ubiegała się wcześniej o nadanie stopnia doktora habilitowanego.

Pani Doktor Justyna Wasil ma solidne podstawy do prowadzenia aktywności naukowej. Po pierwsze jest absolwentką studiów z zakresu historii, które odbyła w trybie dziennym w latach 2001-2006, na Wydziale Humanistycznym Akademii Podlaskiej w Siedlcach. Ich zwieńczeniem było przygotowanie pracy magisterskiej pt.: *Ruch oporu ludności Puław i okolic wobec okupacji hitlerowskiej 1939 – 1944*, którą Habilitantka zrealizowała pod kierunkiem prof. dra hab. Kazimierza Pindla. Po drugie, w zasadzie równolegle, bo w latach 2002-2005, na wspomnianej wyżej uczelni wyższej odbyła studia z zakresu politologii na poziomie licencjackim. Efektem była rozprawa pt. *Perspektywy życiowe ludności wiejskiej wobec możliwości korzystania z funduszy Unii Europejskiej*, którą napisano pod kierunkiem dr Izabeli Trzpil. Po trzecie, w kolejnych dwóch latach (2005-07) Pani Doktor Justyna Wasil kontynuowała studia politologiczne na poziomie magisterskim, w trybie zaocznym na Wydziale Politologii Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, a więc Alma Mater, z którą się potem na trwałe związała zawodowo. Przygotowana praca magisterska pt. *Wpływ funduszy przedakcesyjnych i strukturalnych na polską wieś na przykładzie wybranych powiatów* została napisana z promotorskim przewodnictwem prof. dra hab. Władysława Kucharskiego. Po czwarte, po uzyskaniu drugiego dyplomu magisterskiego Habilitantka od razu rozpoczęła stacjonarne studia trzeciego stopnia, również na Wydziale Politologii UMCS, które zakończyła obroną rozprawy doktorskiej pt. *Wpływ funduszy Unii Europejskiej na rozwój obszarów wiejskich województwa lubelskiego w latach 1999-2006* (promotor - prof. dr hab. Stanisław Michałowski, recenzenci - prof. dr hab. Adam Czudec, dr hab. Stefan Stępień).

Już etap edukacji na poziomie wyższym wskazuje na dwa ważne z punktu widzenia oceny Habilitantki elementy: realizowano go konsekwentnie (świadczą o tym zazębiające się, kolejne jego etapy), w dwóch dyscyplinach, a nadto już na tym etapie dostrzec można konsekwencję w doborze tematyki podejmowanej przez dzisiejszą Habilitantkę: choć z różnych perspektyw, to jednak dostrzec można w niej podejmowanie zagadnień związanych z polską wsią. Po uzyskaniu dyplomu doktorskiego, od 2012 r. podjęła pracę naukowo-dydaktyczną na Wydziale Politologii i Dziennikarstwa UMCS, gdzie na stanowisku adiunkta podejmowała dociekania naukowe w ramach

Katedry Administracji Publicznej (a wcześniej Zakładu Samorządów i Polityki Lokalnej), a także podejmowała aktywność edukacyjną dzieląc się swoją wiedzą na Studiach Podyplomowych z zakresu funduszy europejskich w samorządzie terytorialnym.

2. Dorobek naukowo-badawczy Habilitantki

Pani Doktor Justyna Wasil do momentu wszczęcia procedury habilitacyjnej opublikowała 34 prace naukowe oraz monografię będącą osiągnięciem głównym (o niej dalej). Na dorobek ten składa się jedna współautorska monografia (przygotowana wspólnie z Moniką Sidor i Katarzyną Kuć-Czajkowską) - *Koabitacja na poziomie gminnym w Polsce* (Wydawnictwo Naukowe Scholar, Warszawa 2017) – tu warto zaznaczyć, że publikacja ta, przygotowana na podstawie własnych badań empirycznych została bardzo dobrze przyjęta w środowisku badaczy zajmujących się przedmiotową problematyką. Dr J. Wasil opublikowała również (samodzielnie i jako współautorka) 11 artykułów naukowych w różnych czasopismach naukowych („Studia Politologiczne”, „Athenaeum. Polskie Studia Politologiczne”, „CIVITAS. Studia z Filozofii Polityki”, „Przegląd Politologiczny”, „Studia Regionalne i Lokalne”, „Samorząd Terytorialny”, „Polityka i Społeczeństwo”). Cztery z nich przygotowała w języku angielskim, w tym dwa w zagranicznych czasopismach naukowych. W monografiach wieloautorskich ukazało się ponadto 21 rozdziałów napisanych przez Habilitantkę, w tym osiem w językach innych niż polski, a ponadto w dwóch opracowaniach książkowych wystąpiła jako współredaktorka naukowa.

Omawiając aktywność naukową Pani Doktor należy podkreślić nadto, że brała udział w realizacji projektów finansowanych w drodze konkursów. W latach 2022-23 była kierownikiem grantu z NCN na realizację projektu pt. *Między ekologiczną katastrofą a codziennym życiem w gminie. Postawy liderów lokalnych wobec wdrażania działań proekologicznych w Polsce, Słowenii i Włoszech*. W latach 2014-17 uczestniczyła w pracach zespołu badawczego realizującego projekt finansowany przez NCN (*Koabitacja na poziomie gminnym w Polsce*), a przed uzyskaniem stopnia doktora (6 miesięcy w 2010 r.) brała udział w ogólnopolskim projekcie badawczym (*Ujawnianie mechanizmów lobbingu na szczeblu samorządu terytorialnego*), który realizowano w Instytucie Spraw Publicznych w Warszawie ze środków Unii Europejskiej.

Habilitantka wykazywała się dość dużą aktywnością konferencyjną – w sumie prezentowała swoje wyniki badań na 23 różnych konferencjach naukowych o zasięgu ogólnopolskim (w tym w 12. w lubelskim ośrodku akademickim) oraz na 14. o charakterze międzynarodowym, przede wszystkim poza Polską, w tym w takich krajach jak: Chorwacja, Czechy, Litwa, , Gruzja, Portugalia, Rosja, Serbia, Słowacja, Słowenia, Węgry.

W tym miejscu należy podkreślić, że tematyka – zarówno publikacji, jak i wystąpień konferencyjnych Habilitantki – dotyczyła zagadnień związanych z polityką lokalną i samorządem terytorialnym. W ramach tej problematyki Autorka koncentrowała się na trzech wiodących nurtach badawczych. Pierwszy dotyczył partycypacji i aktywność kobiet ze środowisk wiejskich w mechanizmach demokratycznych. Drugi kierunek badań został ukierunkowany na analizie ustroju, organizacji oraz relacji organów samorządu terytorialnego. Natomiast trzeci nurt tematyczny badań Pani Doktor koncentrował się na kwestiach związanych z funkcjonowaniem samorządności lokalnej – były to bowiem zagadnienia związane z partycypacją obywatelską na poziomie lokalnym, kwestie ekologii samorządowej oraz bardzo istotne z punktu widzenia funkcjonowania współczesnej samorządności – narzędzia e-administracji.

Reasumując zatem tę część opinii dotyczącej Habilitantki można poczynić następujące spostrzeżenia. Po pierwsze, Pani Doktor od wielu lat konsekwentnie podejmowała problematykę

będącą tematem rozprawy przedstawionej jako główne osiągnięcie naukowe; po drugie zgromadzony dorobek naukowo-badawczy w wielu aspektach wynika z prowadzonych – indywidualnie lub w ramach zespołów badawczych – badań empirycznych, co zasługuje na podkreślenie i pochwalenie. W dyscyplinie nauk o polityce i administracji przygotowywane rozprawy na kolejne stopnie naukowe nie zawsze bowiem wynikają z autorskich, empirycznych badań. W przypadku Habilitantki natomiast – co również warto zaznaczyć – prowadzone badania miały charakter nie tylko ilościowy, ale i jakościowy (wywiady pogłębione), co wymaga dojrzałości naukowej i kunsztu badawczego. Po trzecie, trochę jednak dziwić może, iż Pani Doktor nie tak często jak mogłaby, prezentowała wyniki swoich badań na konferencjach poza lubelskim ośrodkiem naukowym – 12 z 24 wystąpień konferencyjnych odbywało się w Lublinie (a dodatkowo kilka innych na Podkarpaciu). Z pewnością to ważne i chwalebne, że Habilitantka dzieliła się swoimi ciekawymi ustaleniami badawczymi w miejscach, w których prowadziła badania, ale z korzyścią dla siebie, a także innych badaczy zajmujących się problematyką samorządności byłoby, gdyby zechciała nieco częściej pojawiać się w innych ośrodkach akademickich. W tym kontekście, po czwarte, należy jednakowoż docenić aktywność Pani Doktor na polu współpracy międzynarodowej – bywała na wielu zagranicznych konferencjach międzynarodowych, od Litwy po Lizbonę (nieco żartobliwie zatem określając, częściej pojawiała się w Czechach niż w Szczecinie).

Pani Doktor w momencie rozpoczęcia procedury habilitacyjnej była cytowana: 85 razy (według Google Scholar, h-indeks – 4), siedmiokrotnie według Web of Science Cited Reference Search (h-indeks – 1), 13 razy według Scopus (h-indeks – 1).

3. Ocena głównego osiągnięcia naukowego w myśl art. 219 ust. 1 pkt. 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (Dz.U. 2018.1668 z późn. zm.; tj.: Dz.U.2023.742)

Jako główne osiągnięcie Pani Doktor Justyna Wasil przedstawiła do oceny rozbudowaną (571 stron) monografię pt. *Przywództwo lokalne kobiet w Polsce. Studium gmin wiejskich*, opublikowane w 2023 roku nakładem naukowego Wydawnictwa UMCS w Lublinie.

Niewątpliwie podjęcie takiej tematyki – kwestii przywództwa kobiet w gminach wiejskich – samo przez się zasługuje na uwagę, wszak dotąd, choć pojawiały się prace poświęcone przywódczej roli kobiet, to nie powstała całościowo monografia poświęcona przywództwu kobiet z obszarów wiejskich.

Monografia autorstwa Justyny Wasil składa się ze wstępu, sześciu rozdziałów, zakończenia, wykazu literatury oraz spisu tabel i spisu wykresów. Problemowy układ konstrukcji pracy wyznacza główne obszary analizy.

We wstępie (łącznie 13 s.) Dr Justyna Wasil omówiła dotychczasowe ustalenia w literaturze przedmiotu, uzasadniła wybór tematyki, zaznaczyła, że pracę przygotowano na własnych ilościowych i jakościowych badaniach przeprowadzonych w czterech województwach (białostockie, lubelskie, świętokrzyskie i podkarpackie), a także przedstawiła założenia metodologiczne badań. Jako ich cel główny Autorka podała „charakterystykę przywództwa lokalnego kobiet z gmin wiejskich jako zjawiska nowego w kontekście ugruntowanego przywództwa lokalnego mężczyzn” (s. 18), a hipotezę główną sformułowała następująco: „W rezultacie przemian społecznych, gospodarczych i prawnych, inspirowanych ideą równouprawnienia płci, w gminach wiejskich wykształciło się przywództwo lokalne kobiet”. Autorka podaje również trzy hipotezy szczegółowe: „1. Im więcej kobiet w lokalnej polityce, tym

większe zainteresowanie podjęciem lokalnej aktywności publicznej przez kobiety; 2. Im bardziej liderka lokalna wpisuje się w stereotypy płci, tym bardziej różni się przywództwo lokalne kobiet od przywództwa lokalnego mężczyzn na płaszczyznach tradycyjnie przypisywanych kobietom: socjalnej, edukacji, kultury i rozrywki; 3. Im bardziej dostrzegane są przez społeczność wiejską potrzeby o charakterze społecznym, socjalnym, opiekuńczym, kulturalnym, tym większe szanse mają kobiety na budowanie przywództwa lokalnego” (s. 19). Pytania badawcze postawiono cztery: „1. Jakie powody skłaniają liderki lokalne do podejmowania działalności publicznej?; 2. Jakie warunki powinny być spełnione, aby społeczność wiejska otworzyła się na przywództwo lokalne kobiet?; 3. Czy liderka lokalna charakteryzuje się innymi cechami niż lider lokalny?; 4. Które płaszczyzny pracy na rzecz samorządu lokalnego odzwierciedlone w zadaniach gminnych i realizacji polityk publicznych są szczególnie bliskie liderkom lokalnym?”.

Do tej części można poczynić następujące spostrzeżenia: hipoteza główna została zawężona, ponieważ wedle Autorki ukształtowanie się przywództwa lokalnego kobiet nastąpiło w wyniku przemian społecznych, gospodarczych i prawnych, ale (a więc tylko tych), „zainspirowanych ideą równouprawnienia płci”. A można przecież, przynajmniej na początku procesu badawczego zakładać, że przywództwo kobiet wynikało ze wspomnianych przemian (społecznych, gospodarczych i prawnych), które mogły jednakowoż wynikać również z innych inspiracji aniżeli „równouprawnienie płci”.

Ponieważ zakłada się istnienie choćby ogólnej korelacji pomiędzy pytaniami i hipotezami badawczymi należy zauważyć, że zasadniczo takowa występuje w propozycjach Autorki. Jednakże istota pyt. 2. dotyczy warunków „otwarcia się społeczności wiejskiej na przywództwo lokalne kobiet”, a nie jak należałoby w kontekście tematyki pracy dociekać – warunków wejścia przez kobiety w role przywódcze.

We wstępie scharakteryzowano również wykorzystane metody badawcze (instytucjonalno-prawna, komparatystyczna, behawioralna, decyzyjna). Wstęp został zatem opracowany w sposób właściwy, stosunkowo głęboko wprowadzając czytelników w przedmiot badań. Poza wymienionymi już wyżej uwagami można jedynie poczynić wątpliwość, czy kolejność prezentacji poszczególnych elementów wstępu nie powinna być nieco inna (np. wydaje się, że najpierw lepiej wyjaśnić założenia metodologiczne badań, a potem prezentować jakie techniki badawcze są realizowane dla osiągnięcia celu badań).

W **rozdziale 1.** pt. *Przywództwo lokalne w ujęciu teoretycznym* (81 str.) Autorka nakreśliła zarys teorii związanych z zagadnieniami przywództwa, a więc - władzy, elity, koncepcji kapitału społecznego, motywacji, *New Public Management*, współrzędzenia (*governance, public governanc, good governance* oraz *network governance*). W tej części monografii sporo miejsca poświęcono również na scharakteryzowanie istoty przywództwa lokalnego i stylów przywództwa oraz atrybutów tożsamy dla liderów lokalnych. Ujęcie teoretyczne rozprawy wzbogacone zostało o rozważania dotyczące teorii samorządu terytorialnego w kontekście przywództwa lokalnego w środowisku wiejskim.

Autorka omówiła także kwestie dotyczące polityki lokalnej i lokalnych systemów politycznych. W tym kontekście można generalnie zgodzić się z uwagą, że w praktyce, w przypadku gmin wiejskich rzadko występuje jedna z dwóch jego skrajności: system oparty na ugrupowaniach partyjnych albo, jak to ujęła Autorka, na „lokalnych komitetach wyborczych”. Otóż sformułowanie „lokalne komitety wyborcze” wydaje się tu nietrafnie zastosowane, ponieważ komitety partii politycznych na lokalnych scenach politycznych również przecież w taki sposób można określić. Pani Doktor, używając określenia „lokalne komitety wyborcze” w opozycji do ugrupowań partyjnych zapewne miała na myśli lokalne komitety bezpartyjne, czyli takie, które nie są – ani

formalnie, ani nieformalnie – powiązane z partiami politycznymi. Ponadto w charakterystyce lokalnych scen politycznych Habilitantka nie zwróciła uwagi na bardzo często w praktyce występujące na nich – komitety o charakterze niby-bezpartyjnym, czyli takie które, choć przyjmują nazwy pozorujące bezpartyjność, to z istoty swej są nieformalnie związane z jakąś partią polityczną. Co prawda Autorka posłużyła się kategoryzacją A. Ptaka (5 elementów), ale żadna z kategorii nie odzwierciedla zjawiska niby-bezpartyjności. Analiza polityki lokalnej bez uwzględnienia oddziałujących na nią ugrupowań (komitetów) niby-bezpartyjnych może prowadzić do błędnych wniosków.

W rozdziale pierwszym podjęto także kwestie historycznych i prawnych aspektów aktywności kobiet w życiu publicznym. Punktem wyjścia dla tej części rozważań stał się, co dziwić nie może, postulat równouprawnienia płci, a szerzej, jak to ujęła Habilitantka – „feminizm jako ruch ideologiczny oraz doktryna polityczna” (s. 90) oraz *gender* „czyli płeć kulturowa zależna nie od anatomii, ale od procesu socjalizacji, wychowania do pełnienia konkretnych ról w społeczeństwie” (s. 91). Na kolejnych stronach można poznać wiele odniesień do aktywności kobiet w tym kontekście. To z pewnością obecnie bardzo popularny nurt jakichkolwiek analiz dotyczących aktywności kobiet i Autorka niewątpliwie wykazała się także i tutaj pogłębioną wiedzą, ale – przynajmniej można odnieść takie wrażenie – również pewnym zaangażowaniem emocjonalnym w stosunku do tej problematyki, o czym świadczyć może ostatnie zdanie podrozdz. 1.3.: „Dla kształtowania się przywództwa lokalnego kobiet nadal znaczącą przeszkodą są bariery aktywności publicznej i stereotypy – często tak głęboko zakorzenione, że aż nieuświadomione”. Zważywszy, że w tej części zaprezentowano, co jak wspomniano – zasadne – ale tylko jeden ideowo-doktrynalny punkt odniesienia dla intensyfikacji aktywizacji kobiet w życiu publicznym, czytelnik może poczuć się pozostawionym w poczuciu pewnego niedookreślenia, może bowiem jedynie zakładać, iż wspomniane stereotypy są definiowane na gruncie feminizmu i *gender*. Reasumując, szkoda, że obok powyższych podstaw ideowo-doktrynalnych, nie odniesiono się do innych, które, można zakładać, też mogą w jakimś stopniu determinować zachowania przywódcze kobiet (pozytywnie lub negatywnie). Przynajmniej warto byłoby zapoznać się z opinią Habilitantki w tej kwestii.

Rozdział kończy podrozdz. 1.4. – *Potencjalni liderzy lokalni*. W dużej mierze został on poświęcony pozycji ustrojowej i kompetencyjnej wybieralnych organów władz samorządowych.

W rozdziale 2. (*Kobiety w przestrzeni publicznej na obszarach wiejskich w ujęciu metodologicznym*, 65 str.) - rozpoczęto rozważania od charakterystyki obszarów wiejskich na wielu płaszczyznach i wielu kontekstach, m.in. rozumieniu ich w ramach UE. Habilitantka już na początku rozdziału wyraża opinię o pozytywnym wpływie UE na kształtowanie przywództwa lokalnego (s. 122). W odniesieniu do Polski Pani Doktor Justyna Wasil przypominała o podziale na gminy wiejskie i miejsko-wiejskie zaznaczając, że monografia została przygotowana na podstawie badań własnych przeprowadzonych wyłącznie w gminach wiejskich, co niewątpliwie ułatwia analizę porównawczą ich wyników.

Charakterystyka obszarów wiejskich zawiera szereg ciekawych spostrzeżeń Autorki, np. o większej liczbie działających jednostek Ochotniczej Straży Pożarnej w badanych województwach, niż w Polsce zachodniej i północnej (a więc w regionach uchodzących za bardziej rozwinięte pod względem „obywatelskości”), o determinowaniu przez OSP na terenach wiejskich aktywności kulturalnej, rekreacyjnej i sportowej, o czym świadczy zależność: im więcej zarejestrowanych jednostek OSP, tym mniej innych organizacji pozarządowych (s. 139), o zmianie preferencji politycznych wśród mieszkańców terenów wiejskich, o oddolnej a więc naturalnej formie kształtowania aktywności publicznej kobiet - Koła Gospodyń Wiejskich (KGW), których liczba

jest zazwyczaj skorelowana z większą liczbą gmin wiejskich (1387 w Wielkopolsce, s. 145, choć z prezentowanej na s. 146 tabeli 1 wynika, że nie zawsze tak jest, bo np. w woj. łódzkim jest więcej niż w Wielkopolsce gmin wiejskich i zarazem znacznie mniej KGW - 754). W rozdziale omówiono także zmiany liczebności kobiet na wybieralnych stanowiskach samorządu lokalnego – przykładowo w 2019 r. 43% osób sprawujących funkcje sołtysów stanowiły kobiety (o 13 p.p. więcej niż w 2009 roku, s. 155).

Znaczną część rozdziału drugiego poświęcono metodologii badań własnych oraz przedstawieniu grupy badawczej. Autorka na s. 164 podaje, że „do przygotowania części empirycznej przedkładanej monografii wykorzystano techniki badawcze: kwestionariusz ankiety (pocztowej) oraz indywidualnych wywiadów pogłębionych”. Potem zaś dodaje, że ankietę kierowano tylko do radnych, ponieważ „przemawiały za tym aspekty techniczne, jak choćby możliwość przeprowadzenia sondażu przy okazji prac rady”. Nie kwestionując tego – wszak dobór respondentów spośród radnych był jak najbardziej zasadny – można tu dostrzec niekonsekwencję: skoro ankietę miała charakter pocztowy, to dlaczego Autorka wspomina o możliwości przeprowadzenia badania ilościowego podczas sesji rady, a więc osobiście? Gminy w badanych województwach podzielono na dwie kategorie: z maks. jedną radną kobietą oraz z min. sześcioma radnymi kobietami. Łącznie było to 147 gmin z 4 badanych województw, do których wysłano 2205 ankiet, a odsetek ich zwrotu wyniósł średnio – 26% (ale 42% z gmin woj. świętokrzyskiego, a tylko 18% z Podlasia). Badanie ilościowe realizowano w okresie III – VII 2018 r. Największą grupę respondentów stanowili radni z woj. lubelskiego (45,5%) i dalej: 25,54% z Podkarpacia, 14,93% z Podlasia i 14,3% z woj. świętokrzyskiego. Ankiety rozesłano do 62 gmin (LUB), 38 (PDK), 29 (PDL) i 18 (SW).

Z kolei anonimowe wywiady pogłębione przeprowadzono (VII-IX 2018) z wybranymi osobami, które pełniły funkcje radnych, a także wójtów i sołtysów. Celowo wybierano gminy w których kobiety pełniły ww. funkcje/stanowiska. Łącznie przeprowadzono 42 wywiady w 20 gminach, wśród respondentów było: 19 radnych, 16 wójtów, oraz 6 sołtysów (ponad 70% respondentów stanowiły kobiety).

Na s. 171 – podrozdz. 2.4. zatytułowano „Charakterystyka grupy badawczej”. Z jego treści wynika jednakże, że Autorka poczyniła stosowną charakterystykę tylko odnośnie respondentów badania ilościowego. W 2.4. nie podano adekwatnych danych charakteryzujących 42. respondentów, z którymi przeprowadzono wywiady pogłębione. Być może Autorka pominęła te informacje celowo, chcąc maksymalnie zanonimizować tę grupę, ale warto było wspomnieć o przyczynie pominięcia tej charakterystyki.

W **rozdziale 3.** (*Kobiety w lokalnej polityce*, 73 str.) na podstawie analizowanej literatury, a zwłaszcza wyników autorskich badań empirycznych (ankieta, wywiady) Habilitantka starała się scharakteryzować bariery partycypacji kobiet w lokalnym życiu publicznym: kulturowe, ekonomiczne oraz instytucjonalne. Wyodrębniono w nim również dwa typy stereotypów (auto- i heterostereotypy), które zdaniem Autorki są powielane zarówno przez kobiety jak i mężczyzn. W rozdziale pojawiły się również krótkie rozważania na temat parytetów i kwot wyborczych. Poznanie opinii respondentów na ten temat i ich zacytowanie wydaje się zasadne, jednakowoż trzeba pamiętać, o czym Habilitantka pamiętała, że w małych jednostkach samorządu terytorialnego jakimi są gminy wiejskie radnych wybiera się na podstawie ordynacji większościowej w JOW, a więc jakiegokolwiek parytetu z natury rzeczy nie mogą mieć zastosowania. W części poświęconej postawom politycznym Autorka omówiła zainteresowanie kobiet polityką, jak można było się spodziewać kobiety pełniące funkcje w samorządzie lokalnym wykazują się wyższym poziomem

zainteresowania w tej kwestii aniżeli ogół kobiet. Habilitantka, na podstawie badań własnych wyodrębniła siedem kategorii stosunku kobiet do partii politycznych (s. 236-240): 1. „nie należę do partii, nie popieram partii, nie mam poglądów politycznych”, 2. „nie należę do partii, ale mam ugruntowane ideologicznie poglądy polityczne”, 3. „nie należę, ale popieram partię polityczną”, 4. „nie należę do partii, ale startowałam z komitetu partyjnego”, 5. „należę do partii politycznej”, 6. „należę do partii politycznej, ale startowałam z komitetu społecznego”, 7. „nie należę do partii, mogę współpracować z każdą”. Rozdział kończy omówienie różnych typowych schematów dochodzenia do pojawienia się na lokalnych scenach politycznych: poprzez wykonywanie zawodu zaufania społecznego, doświadczenie pracy urzędniczej, wcześniejszą pracę w samorządzie albo działalność w sferze społecznej, aktywność w kołach gospodyń wiejskich, parafiach, OSP, w klubach sportowych, wychowanie i doświadczenia wyniesione z tradycji rodzinnych, a także poprzez objęcie funkcji w zastępstwie członka rodziny lub „namaszczenie” przez osobę wcześniej ją sprawującą.

Największą zaletą rozdziału trzeciego są przywoływane wypowiedzi respondentów pozyskane w toku badań empirycznych przez Habilitantkę. Właśnie wokół nich została zbudowana narracja tej części pracy, co niewątpliwie ożywi ją, a ponieważ opinie badanych zawierają różnorakie, niekiedy przeciwstawne spostrzeżenia, to tym bardziej wzmagają one zainteresowanie czytelnika. Dobór tych wypowiedzi do konstrukcji pracy świadczy o dojrzałości Autorki. Rzecz jasna formułowane na podstawie pozyskanych wypowiedzi w toku badań jakościowych wnioski mogą podlegać dalszej dyskusji. Przykładowo, uwaga Autorki, że „świadczymy socjalne dające finansową motywację do zajmowania się dziećmi” (s. 257) determinują zaniechanie aktywności lokalnej - może być dyskusyjna. Wszak spostrzeżenie to można odwrócić pytając retorycznie: co bardziej może wspomóc zainteresowanie działalnością publiczną, stan własnego bezpieczeństwa socjalnego czy stan zagrożenia o podstawy ekonomiczne?

Rozdział 4. (*Motywacje aktywności publicznej kobiet i mężczyzn*, 73 str.) również został oparty na rezultatach badań empirycznych. Autorka poczynione tu rozważania skorelowała z teoriami i koncepcjami (hierarchii potrzeb, decyzji ryzykownych, motywacji w obrębie altruizmu, empatii i egoizmu, motywacji osiągnięć), co wskazuje do dojrzałość badawczą Habilitantki. W tej części pracy poszukiwano bowiem odpowiedzi na pytanie czy dochodzenie do przywództwa lokalnego (zarówno kobiet jak i mężczyzn) wynika z motywacji wewnętrznych, zewnętrznych czy mieszanych? W tabeli 25 (s. 262) zaprezentowano różne odpowiedzi, które respondenci mogli wybrać na pytanie o ich motywację w ubieganiu się o mandat radnego (Praca na rzecz innych; pomaganie; Poprawa sytuacji w miejscowości; Poprawa sytuacji w gminie; Wpływ na decydowanie o kierunkach rozwoju gminy/miejscowości; Chęć zrobienia kariery/zdobycia doświadczenia/własny rozwój; Zaufanie mieszkańców, za ich namową; Inne. Abstrahując od doboru tej kafeterii, można poczynić inną uwagę – do zbadania rzeczywistych motywacji respondentów mogłoby posłużyć zastosowanie metody WPW (ważenia preferencji wyboru), ponieważ pozwala ona na uzyskanie bardziej zobiektywizowanych odpowiedzi aniżeli zwrócenie się do respondentów o dokonanie prostego wyboru spośród zaproponowanych kategorii.

Warto podkreślić jednakowoż, że w rozdziale czwartym pojawiło się wiele interesujących spostrzeżeń Habilitantki, które niewątpliwie wiele wnoszą do lepszego poznania motywacji podejmowania aktywności przywódczej w terenach wiejskich, np. poprzez analizę treści wypowiedzi respondentów Autorka wykazała, że mężczyźni „swoją mandat postrzegali w ujęciu technicznym i rozwiązywania konkretnych problemów”, natomiast „kobiety w pełnieniu funkcji widziały nie tylko problem i jego rozwiązanie, ale i adresata działań samorządowych, czyli

człowieka” (s. 271). Rozdział pokazał również, że warto badania ilościowe korelować badaniami jakościowymi. Te ostatnie wykazały bowiem nieco odmienny charakter motywacji (przypomnijmy - badania ilościowe realizowano wyłącznie wśród radnych, a w jakościowych – uczestniczyli także wójtowie oraz sołtysi). W tym wypadku najczęstszą motywacją zewnętrzną były zachęty i namowy mieszkańców, rodziny, znajomych, a także kandydatów na wójta. Habilitantka dostrzegła też trzy typy motywacji wewnętrznych: charakterologiczne, związane z podziałem obowiązków domowych, związane z potrzebą bycia zapamiętanym - dowartościowania przez lokalną społeczność (s. 296). W rozmowach wystąpiły też motywacje mieszane (polimotywacje), choć dotyczyły one przede wszystkim osób posiadających długoletnie doświadczenie zawodowe.

W rozdziale czwartym Habilitantka podzieliła się ponadto spostrzeżeniami poczynionymi na podstawie zastosowania techniki projekcyjnej (określenie nieuświadomianych preferencji, cech, postaw itp.). Wśród respondentów ankietowanych zauważono, że mężczyźni częściej niż kobiety przypisywali liderkom lokalnym motywacje do ubiegania się o funkcje samorządowe związane z chęcią podniesienia własnego statusu społecznego, realizacją ambicji i własnej kariery, a zatem mężczyźni również takowe motywacje mieli, choć ich nie artykułowali. Z kolei w badaniach jakościowych (wywiady) przeważały opinie, że motywacjami kobiet są czynniki wewnętrzne (potrzeba wyjścia z domu, świadomość współczesnych zmian społecznych, postawa altruistyczna).

Konstrukcja **rozdziału 5** (*Charakterystyka przywódcy lokalnego na obszarach wiejskich*, 85 str.) została również oparta na podstawie rezultatów badań prowadzonych przez Habilitantkę. Dzięki nim sprawdzono, które ze stanowisk/funkcji samorządowych (wójt, radny, sołtys) w większym stopniu umożliwia realizację przywództwa lokalnego. Wedle Autorki „przywództwo lokalne, które realizuje radny i sołtys, w porównaniu do wójta, przybiera inny wymiar, jest niejako okrojone i w większym stopniu kształtowane we współpracy z pozostałymi aktorami lokalnej sceny publicznej” (s. 343-44). Wedle Autorki zebrane rezultaty badań empirycznych pozwalają na stwierdzenie, że „kobiety w roli liderów lokalnych zmieniają oblicze przywództwa lokalnego z charyzmatycznego na deliberatywny” (s. 352).

W rozdziale piątym dokonano także zestawienia opinii respondentów dotyczących atrybutów charakterystycznych dla lokalnego przywództwa w kontekście płci, co zostało w sposób rozbudowany zebrane w tabeli 41 (s. 263-64).

Zabrane w tym miejscu wyniki badań empirycznych Pani Doktor Justyny Wasil pozwoliły na identyfikację podobieństw i różnic pomiędzy przywództwem lokalnym realizowanym przez kobiety i mężczyzn. Pozwoliło to na poczynienie dwóch wniosków: 1. „kobiety-liderki aktywizują kobiety, mężczyźni nie myślą kategoriami aktywizacji płci” (s. 374) oraz 2. „działania podejmowane na rzecz zróżnicowania grona przywódców lokalnych pod względem płci są pożądane, a przypisywane kobietom (...) dyplomatyczne postępowanie w sferze publicznej, łagodzenie obyczajów, dostrzeganie potrzeb społecznych, empatia, delikatność, spryt zmieniają oblicze przywództwa lokalnego” (s. 375).

Ostatnia część rozdziału została poświęcona wyłącznie kobietom i ich stylowi przewodzenia oraz pracy publicznej na rzecz społeczności wiejskich. Autorka wyróżniła kilka kategorii sposobów realizowania przywództwa (s. 390-405): 1. lider-opiekun a w jego ramach - lider-nauczyciel, lider-patron, lider-dobrodziej oraz mąż zaufania; 2. Lider-społecznik, a w tej kategorii – lider integrujący, lider-uczestnik, lider-organizator; 3. Kategoria konfliktu – lider podburzający, lider-buntownik, lider-gracz; 4. Kategoria obywatelska – lider-konsultujący, lider-świadomy, lider poza procesem decyzyjnym; 5. Kategoria relacji z otoczeniem – lider-lobbyista, lider tworzący poziome sieci, lider w terenie, lider spoza układu, lider-„swój człowiek”; 6. Kategoria

indywidualnego zachowania – lider - dobry gospodarz, lider z poczuciem humoru, żartobliwy lider, lider-niepoprawny optymista, lider opanowany; 7. Kategoria aktywności – lider niesamodzielny, lider pasywny, lider zdystansowany, lider-zarządca. Ta rozbudowana kategoryzacja niewątpliwie jest kolejnym dowodem na badawczy kunszt Habilitantki i umiejętność wyciągania intrygujących wniosków w oparciu – to warto podkreślić – o wytworzony w toku badań własnych materiał empiryczny. W rozdziale piątym – warto przypomnieć – Autorka przytacza wypowiedzi swoich respondentów, w ten sposób dokumentując stworzoną typologię. Natomiast uwaga, którą można poczynić względem powyższej kategoryzacji jest wątpliwość dotycząca sposobu jej prezentacji. Czytelniej byłoby, gdyby na początek Autorka ją enumeratywnie wymieniła, a potem przeszła do szczegółowego uzasadnienia przy użyciu cytatów z badań empirycznych.

W rozdziale 6 (*Przywództwo lokalne kobiet w kontekście problemów i kierunków działań*, 85 str.) Autorka skoncentrowała się na realizowaniu polityk publicznych, w ramach polityki lokalnej w zależności od funkcji, którą sprawuje lider lokalny.

Według ustaleń Autorki, bez względu na płeć lokalnych przywódców z obszarów wiejskich, najważniejsze dla nich są inwestycje w infrastrukturę techniczną, ponieważ ich efekty są dostrzegalne przez lokalne społeczności i w związku z tym łatwe do weryfikacji podczas kolejnych wyborów. Kobietom są przede wszystkim przypisywane zadania społeczne i w zakresie kultury, a więc powiązane z działaniami ukierunkowanymi na konkretne osoby potrzebujące jakiegoś wsparcia (dzieci, kobiety, seniorzy, chorzy), zwłaszcza takie, które są zagrożone wykluczeniem w różnych dziedzinach. Zdaniem Habilitantki jest to stereotypowe postrzeganie roli kobiet w społeczeństwie, choć jak sama zauważyła w końcowej części rozdziału, „większość liderek lokalnych biorących udział w prezentowanych badaniach preferowała w swojej działalności sprawy socjalne, społeczne, kulturę i oświatę” (s. 504). Zapewne z perspektywy przyjętych przez Panią Doktor Justynę Wasil założeń, o czym była mowa na początku części recenzji poświęconej głównemu osiągnięciu, można zapewne do takiego wniosku dojść, ale skoro same zainteresowane „preferują” realizację takich zadań, to można przynajmniej zastanawiać się, czy można je zawsze określać mianem stereotypów?

W rozdziale szóstym zidentyfikowano również i przeanalizowano działania liderów lokalnych obu płci w gminach wiejskich, a także napotykane przez nich problemy, które w przypadku i kobiet i mężczyzn miały podobny charakter (m.in. brak pieniędzy, biurokracja, konflikty, roszczeniowość mieszkańców).

Habilitantka przedstawiła w ostatnim rozdziale także spostrzeżenia dotyczące różnych aktywności liderek lokalnych: realizacji podstawowych zadań gminy wiejskiej, rozwiązywanie typowych problemów, wynikających z wypełniania przywództwa lokalnego, działań preferowanych przez kobiety w działalności publicznej.

W zakończeniu (22 str.) Autorka odniosła się do przyjętych założeń metodologicznych pracy. Potwierdziła pozytywną weryfikację hipotezy głównej oraz hipotez szczegółowych, szeroko uzasadniając tę weryfikację wskazując na liczne „bariery kulturowe”, które napotykają kobiety w podejmowaniu aktywności publicznej. W tym kontekście można wyrazić pewną wątpliwość, czy aby zawsze określenie „bariera kulturowa” jest adekwatne do opisywanej rzeczywistości, czy aby lepiej nie byłoby używać terminu „wzorzec” albo „model” kulturowy? Wszak nie wszystko, co w danym czasie pewne środowiska chcą zmieniać jest w istocie „barierą”, lecz raczej ukształtowanym na przestrzeni długiego okresu czasu wzorcem postępowania, który – rzecz jasna - może być akceptowany, bądź nie. Powyższa uwaga wydaje się zasadna również i dlatego, że sama Autorka zauważyła: „Znamienne jest to, że w zebranych materiale empirycznym na obu etapach badania

większość respondentów przeszkód udziału płci żeńskiej w życiu publicznym, również lokalnym, nie zauważała. Respondentami wywiadów pogłębionych były w większości kobiety, zarówno w gminach z dużą ich reprezentacją, jak i symboliczną” (s. 511).

Podobnie można przynajmniej wyrazić wątpliwość względem twierdzenia, iż „zachowania ukierunkowane na wspólnotowość” są barierą kulturową dla kobiet, a ukierunkowanie mężczyzn na sprawczość oznacza „koncentrację na realizacji własnych celów” (s. 508). W polityce, także tej samorządowej dążenie do działań opartych na wspólnotowości trudno oceniać pejoratywnie, a raczej – *a contrario* – wspólnotowe działania w sferze publicznej mogą przynosić większą efektywność dla całej zbiorowości, której dotyczą. Z kolei sprawczość niekoniecznie musi oznaczać wyłącznie koncentrację na samorealizacji. Co więcej, trudno podejmować jakiegokolwiek działania publiczne, bez zakładanej ich sprawczości.

Zebrane pozycje w **wykazie literatury** podzielono na następujące kategorie: 1. akty prawne, 2. monografie, artykuły naukowe 3. Raporty, ekspertyzy, programy 4. Źródła internetowe. Wydaje się, że bardziej przejrzyste byłoby umieszczenie monografii i artykułów naukowych w dwóch osobnych kategoriach. Autorka nie ujęła też kategorii „inne źródła”, w której znalazłyby się wszystkie, które umieszczono jako „Raporty, ekspertyzy, programy”. Ponadto, przyjmując zamiast „bibliografii” określenie „wykaz literatury” nie umieszczono tym samym kategorii źródeł „niepublikowanych”, a w tejże kategorii Autorka powinna umieścić bodaj najważniejsze źródła, na podstawie których monografię przygotowała: dane dotyczące własnych, niepublikowanych, badań empirycznych. Właśnie w tym miejscu powinny zostać wymienione (w sposób zakodowany) rozmowy (badania jakościowe) oraz powinna pojawić się informacja o badaniach ilościowych. W „wykazie literatury” nie znalazły się pewne prace, które warto było odnotować, np. Andrzeja Koźmińskiego (np. *Ograniczone przywództwo*, Poltext, 2019, oraz przygotowanej we współautorstwie z Mary Jo Hatch, Moniką Kosterą - *Trzy oblicza przywództwa. Menedżer. Artysta. Kapłan*, Wydawnictwa Akademickie i Profesjonalne 2010). Ponadto, wydaje się, że wypadało choćby odnotować jedną z najbardziej znaczących prac socjologicznych prezentujących wyniki badań terenowych (Winiacusz Narojek, *System władzy w mieście*, Zakład Narodowy im. Ossolińskich 1967 – pomimo, że dotyczyła ona badań miasta). Wreszcie wypada zauważyć, że przywołane w wykazie literatury monografie i prace zbiorowe nie posiadają pełnego zapisu bibliograficznego, ponieważ konsekwentnie pomijano nazwy wydawnictw, w których je opublikowano.

Poza wymienionymi już powyżej uwagami można dodatkowo poczynić następujące spostrzeżenia wobec głównego osiągnięcia naukowego:

- a. na s. 170 Autorka podaje, że „wywiady odbywały się po uprzednim umówieniu spotkania za pośrednictwem urzędu gminy, często w samym urzędzie, w domach respondentów, miejscach pracy oraz miejscach neutralnych (np. restauracjach)”. Pojawia się zatem pytanie, czy Autorka docierała do respondentów wybranych przez siebie, czy też takich, których wskazywali urzędnicy, zwłaszcza, że na s. 527 czytamy: „wywiady organizowane były za pośrednictwem urzędów gmin, co oznacza, że po zapoznaniu się z tematyką badania pracownicy urzędów w „procesie doboru” radnych i sołtysów dokonywali niejako »preselekcji«”;
- b. anonimowość cytowanych rozmówców – w niektórych cytowanych wypowiedziach respondentów pojawiają się nazwy geograficzne miejscowości, z którymi są związani zawodowo lub osobiście, a także nazwy własne organizacji pozarządowych działających w poszczególnych gminach. Wydaje się, że w przytaczanych wypowiedziach, dla zapewnienia komfortu respondentów

powinno się unikać podawania jakichkolwiek nazw własnych, które mogą pośrednio choćby doprowadzić do identyfikacji personalnej lub funkcjonalnej rozmówcy;

c. wizualnie lepiej wyglądałyby cytowane wypowiedzi, gdyby zastosowano wobec nich wyodrębniający je, dedykowany im zapis typograficzny;

d. Habilitantka utożsamia dwa częściowo nakładające się na siebie pojęcia: upolitycznienie i upartyjnienie, używając ich synonimicznie (np. s. 524), a nie wydaje się to uzasadnione;

e. W zasadzie rzadko jak na tak obszerną monografię można spotkać pewne stylistyczne i typograficzne uchybienia. Gwoli ścisłości, przykładowo dostrzeżono jednakże:

- s. 12 przyp. 17 podano następujący zapis bibliograficzny źródła: *Wieczni prezydenci. Dwa przypadki trójmiejskie*, „Studia i Analizy” 2020, nr 29. Tymczasem publikacja ta jest monografią opublikowaną w Krakowie przez Ośrodek Myśli Politycznej w 2019 r. (a nie – w 2020 r.), a „Studia i Analizy” to tytuł serii wydawniczej, a nie czasopisma, jak sugeruje zapis bibliograficzny (błąd ten jest powielony w bibliografii, ale z poprawną datą wydania);

- s. 22 „w pierwszej połowie XX w. badaniami o tej tematyce zasłynął H. Lasswell” – wydaje się, że sformułowanie „zasłynął” byłoby uprawnione w pracy publicystycznej, a nie naukowej;

- s. 44 „można zastosować koncepcję soft power, którą stworzył J. S. Nye” – poprawna pisownia – Nye;

- s. 128 „Dla rozważań w przedkładanej monografii z powyższego względu istotne jest prześledzenie ewolucji pojęcia obszary wiejskie, ich klasyfikacji w strukturach formalnych i instytucjach międzynarodowych tworzonych na potrzeby np. Unii Europejskiej, Eurostatu, OEDC” – zapewne powinno być – OECD;

- s. 166 tabela 9 – w kolumnie 7 - „liczba odesłanych ankiet” w trzech wierszach są po dwie wartości, a w kolumnie 8. „Odsetek zwrotów w badanych województwach” w każdym wierszu wpisano po jednej wartości, a więc w trzech przypadkach nie wiadomo, do której wartości z kol. 8. odnosi się odsetek;

- s. 207 tabela 20. Wśród czynników determinujących sukces wyborczy, o które pytano respondentów, dwa wydają się na tyle bliskie względem siebie, że mogły być mylące dla uzyskania rzetelnych opinii badanych: „osoba kandydata” oraz „kompetencje i doświadczenie”. Przecież kompetencji i doświadczenia nie można oderwać od osoby kandydata (chyba, że intencją pytania nie była „osoba” lecz np. wizerunek lub osobowość kandydata);

- s. 248 „kobiety, które w wyborach powszechny” – powinno być – powszechnych.

Warto jednakowoż i pochwalić Habilitantkę. Zaprezentowana jako główne osiągnięcie naukowe monografia jest obszerna, ale czyta się ją dobrze. Każdy z rozdziałów rozpoczyna się krótkim przedstawieniem jego treści, a na koniec, każdorazowo znajduje się jego syntetyczne podsumowanie – przyjęcie takiego schematu rozdziałów niewątpliwie ułatwia odbiór zaprezentowanych w nich treści. Poszczególne rozdziały są niezwykle zbliżone pod względem objętościowym, co świadczy o dogłębnym przemyśleniu ich konstrukcji. Na pozytywną uwagę zasługują oczywiście liczne cytaty z wypowiedzi respondentów Habilitantki – to nieoceniona wartość dodana monografii i zarazem bezsprzeczny dowód na wielki nakład pracy Autorki w przeprowadzeniu własnych badań empirycznych, ich przeanalizowanie oraz wykorzystanie w publikacji.

A zatem wypada bez wątpienia zauważyć: monografia Pani Doktor Justyny Wasil została przygotowana na bardzo dobrym poziomie, świadczy o wysokim kunszcie badawczym Autorki i już w tym momencie recenzji można stwierdzić, że ma duże walory dla dyscypliny naukowej, którą reprezentuje Habilitantka. Rzecz jasna, jako, że recenzja zawsze ma wymiar krytyczny, wykazano

wyżej pewne zastrzeżenia, spostrzeżenia oraz uwagi. Bodaj najważniejsza – przeprowadzenie procesu badawczego na podstawie ściśle określonych przez Autorkę koncepcji i założeń ideowo-doktrynalnych i świadome pominięcie innych, przeciwstawnych wobec tych przyjętych, nie neguje ani nakładu pracy Habilitantki, ani walorów, które praca badawcza w efekcie niewątpliwie przyniosła.

4. Inna aktywność Habilitantki (dydaktyka, popularyzatorstwo, współpraca międzynarodowa)

Pani Doktor Justyna Wasil w przewodzie doktorskim mgr Eweliny Makoś występowała w charakterze promotora pomocniczego (temat rozprawy - *Funkcjonalność e-administracji i elektronicznych systemów na przykładzie samorządu powiatowego województwa podkarpackiego*, promotor: prof. Mariusz Sienkiewicz). Ponadto w latach 2021-2023 recenzowała 14 prac magisterskich i licencjackich na różnych kierunkach studiów. Prowadziła również zajęcia akademickie w ramach przedmiotów (UMCS): Samorząd i polityka lokalna, Ustrój i organizacja samorządu terytorialnego w Polsce, Samorząd terytorialny w Europie i USA, Administracja publiczna w Polsce, Polityka informacyjna administracji publicznej oraz Przywództwo lokalne. Od 2015 r. pełni funkcję opiekuna kolejnych roczników studentów, a od 2012 r. jest opiekunem Naukowego Studenckiego Koła Samorządowców, z którym przygotowywała wiele przedsięwzięć edukacyjnych, m.in. 10 edycji „Tygodnia Samorządności” – cyklicznego wydarzenia, w ramach którego odbywają się spotkania z samorządowcami oraz szkolenia. Pani Doktor ma doświadczenie pracy w zespołach programowych do spraw kształcenia akademickiego: Zespołu programowego ds. kierunku Społeczeństwo Informacyjne, Zespołu programowego ds. kierunku Administracja i zarządzanie publiczne oraz Zespołu programowego ds. kierunku Politologia. Ponadto Pani Doktor była aktywna podczas organizacji różnych konferencji naukowych przygotowywanych na macierzystym wydziale, udzielała się również w cyklu „Okiem eksperta” (komentarze eksperckie dla Centrum Prasowego UMCS), ponadto w charakterze eksperta współpracuje z Fundacją Nowy Staw „Europejski Dom Spotkań”, brała udział w projektach MSZ (m.in. *Aktywnie współpracujące miasta – przyszłość młodego pokolenia, Wsparcie wymiaru samorządowego i obywatelskiego polskiej polityki zagranicznej 2018*), a także na etapie przygotowania wniosków grantowych składanych w konkursach MSZ: 2022 - *Forum Polsko-Czeskie na rzecz zbliżenia społeczeństw, pogłębionej współpracy i dobrego sąsiedztwa 2022*; Regionalny Ośrodek Debaty Międzynarodowej 2022-2024 w Lublinie; 2023 - *Młodzi liderzy w dialogu polsko-niemieckim, Dyplomacja publiczna 2023*.

5. Konkluzja

Po zapoznaniu się z otrzymanymi materiałami, zwłaszcza osiągnięciem głównym Pani Doktor Justyny Wasil pt. *Przywództwo lokalne kobiet w Polsce. Studium gmin wiejskich*, stwierdzam, że bez wątpienia wnosi on znaczny wkład w rozwój nauki w dziedzinie nauk społecznych w dyscyplinie nauki o polityce i administracji, a tym samym spełnia wymagania stawiane w tym względzie przez obowiązujące przepisy prawa (art. 219 ust. 1 p. 2 Ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce, Dz.U. 2018.1668 z późn. zm.). A zatem, z przekonaniem mogę opowiedzieć się za przyznaniem Pani Doktor Justynie Wasil stopnia doktora habilitowanego.

Maciej Drzonek